

Katarzyna Makaruk

Postawy Polaków wobec kar fizycznych a ich stosowanie w praktyce rodzicielskiej

Dziecko Krzywdzone : teoria, badania, praktyka 12/4, 40-53

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Postawy Polaków wobec kar fizycznych a ich stosowanie w praktyce rodzicielskiej¹

KATARZYNA MAKARUK

Fundacja Dzieci Niczyje

W artykule przedstawiono wyniki badania „The Problem of Child Abuse” na temat postaw Polaków wobec kar fizycznych, stosunku do ich prawnego zakazu oraz ich stosowania w praktyce rodzicielskiej. Chociaż zwiększa się odsetek osób, które nie akceptują kar fizycznych, nadal ponad połowa badanych Polaków jest zdania, że stosowanie takich kar może być usprawiedliwione. Sześćdziesiąt procent respondentów uważa za słuszne prawne zakazanie ich stosowania. Największy sprzeciw budzą surowe kary, takie jak bicie dziecka w twarz, bicie dziecka pasem i silne bicie ręką. Niespełna co trzeci respondent uznaje, że karcenie klapssem powinno być zabronione. W analizach wykazano dodatnią zależność między akceptacją przemocy fizycznej a prawnym przyzwoleniem na jej stosowanie. Aprobata kar cielesnych w dużej mierze przekłada się na praktykę rodzicielską – większość zwolenników tego rodzaju zachowań stosuje przemoc w stosunku do dzieci. Najczęściej wykorzystywane przez Polaków kary to podnoszenie głosu oraz karcenie klapssem.

SŁOWA KLUCZOWE:

KARY FIZYCZNE, PRAWNY ZAKAZ STOSOWANIA KAR FIZYCZNYCH, METODY WYCHOWAWCZE

1. Wstęp

Kary cielesne mogą wyrządzić dziecku krzywdę nie tylko przez sprawianie mu bólu fizycznego, ale także upokorzenie, powtarzające się poczucia strachu i lęku w relacji z opiekunem czy zaburzenie poczucia bezpieczeństwa, co z kolei może niekorzystnie wpływać na rozwój, funkcjonowanie psychiczne i emocjonalne dziecka. Negatywne konsekwencje doświadczania kar fizycznych są często długotrwałe

i objawiają się w dorosłym życiu krzywdzonego w dzieciństwie człowieka (Halemba, Izdebska, 2009; FDN, 2010b).

Według definicji Komitetu Praw Dziecka kara fizyczna to „każde karanie, w którym została użyta siła fizyczna i które było zamierzone, by spowodować pewien stopień bólu i dolegliwości, bez względu na to, jak byłoby ono lekkie²”. Rada Europy określa kary fizyczne jako

¹ Badania opisane w artykule zostały przeprowadzone w ramach projektu *Dzieciństwo bez krzywdzenia – ku lepszemu systemowi ochrony dzieci w Europie Środkowo-Wschodniej* (Childhood Without Abuse: Toward a better child protection system in Central and Eastern Europe).

² Komitet Praw Dziecka ONZ: *Ogólny Komentarz Nr 8, 2006, paragraf 11.*

„jakikolwiek działanie podjęte w celu ukarania dziecka, które, gdyby było skierowane przeciwko dorosłemu, stanowiłoby bezprawną napaść”. Powyższe definicje kar cielesnych wskazują na intencjonalne zadawanie dziecku bólu mające na celu korektę jego zachowania. Mogą one przyjmować różne formy, takie jak: bicie ręką, bicie przy użyciu narzędzia, kopanie, potrząsanie, rzucanie, drapanie, szczypanie, gryzienie, ciągnięcie za włosy, ciągnięcie za ucho, zmuszanie do stania w niewygodnych pozycjach, powodowanie oparzeń czy zmuszanie do polykania (Rada Europy, 2008).

Od 1 sierpnia 2010 roku w Polsce obowiązuje prawny zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Do kodeksu rodzinnego i opiekuńczego po art. 96 został dodany art. 96.1 o brzmieniu „Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych³”.

Fundacja Dzieci Niczyje od wielu lat bada zarówno postawy, jak i doświadczenia Polaków związane ze stosowaniem kar fizycznych, dzięki czemu możliwe jest nie tylko porównanie wyników i śledzenie dynamiki problemu, ale również określanie zależności między przyzwoleniem na

stosowanie karcenia fizycznego a wykorzystywaniem go w praktyce rodzicielskiej.

Celem artykułu jest zaprezentowanie zarówno postaw, jak i doświadczeń Polaków związanych ze stosowaniem kar cielesnych w stosunku do dzieci, a w szczególności:

- ocena zmian dynamiki problemu stosowania kar fizycznych,
- poznanie postaw Polaków względem stosowania kar fizycznych jako metody wychowawczej,
- poznanie stosunku Polaków do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych,
- poznanie doświadczeń Polaków związanych ze stosowaniem kar fizycznych w wychowaniu dzieci,
- określenie zależności między postawami wobec stosowania kar fizycznych a doświadczeniami związanymi ze stosowaniem kar fizycznych w wychowaniu dzieci,
- określenie zależności między stosunkiem do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych a doświadczeniami związanymi ze stosowaniem kar fizycznych w wychowaniu dzieci,
- określenie zależności między postawami względem stosowania kar fizycznych a stosunkiem do prawnego zakazu ich stosowania.

2. Metodologia

W artykule prezentowane są wyniki badania przeprowadzonego na zlecenie Fundacji Dzieci Niczyje w maju i czerwcu 2013 roku na ogólnopolskiej losowej próbie osób ($N=1000$), reprezentatywnej dla dorosłej populacji Polaków. Badanie zostało zrealizowane przez agencję badawczą GfK Polonia metodą CAPI (metodą wywiadów bezpośrednich ze wspomaganiami komputerowymi) w ramach badania Omnibus. W badanej próbie znalazło się 48% kobiet i 52% mężczyzn, 61% rodziców oraz 39% osób nieposiadających dzieci. Celem dostosowania próby do struktury populacji zastosowano wagi analityczne.

Pytania wykorzystane do zawartych w artykule analiz odnoszą się do oceny dynamiki zjawiska, przyzwolenia na stosowanie kar fizycznych wobec dzieci, stosunku do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych oraz doświadczeń badanych związanych ze stosowaniem różnych form karcenia fizycznego. Pytania dotyczące stosowania kar cielesnych zostały zadane tylko osobom posiadającym dzieci.

Dodatkowo w artykule wykorzystano wyniki badań zrealizowanych za pomocą takiej samej metodologii badawczej, na podstawie identycznego kwestionariusza w 2010 roku (FDN, 2010a) oraz wyniki badań zrealizowanych w 2005 oraz

³ Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw.

w 2009 roku, kiedy to badano przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych wobec dzieci (Sajkowska, 2005; FDN, 2009).

Prezentowane wyniki badań zostały przeanalizowane pod względem zmiennych, takich jak płeć, wiek respondentów oraz posiadanie dzieci.

Tabela 1. Metodologia badań zrealizowanych w 2005, 2009, 2010 oraz 2013 roku

Rok badania	2005	2009	2010	2013
Wielkość próby	N=955	N=1000	N=1000	N=1000
Populacja	18+	15+	15+	15+
Technika	Wywiad face-to-face	CAPI	CAPI	CAPI
Rodzaj próby	Losowa	Losowa	Losowa	Losowa
Dobór respondentów	Brak danych	Brak danych	Siatka Kisha	Losowanie z bazy PESEL

Źródło: Opracowanie własne.

3. Wyniki

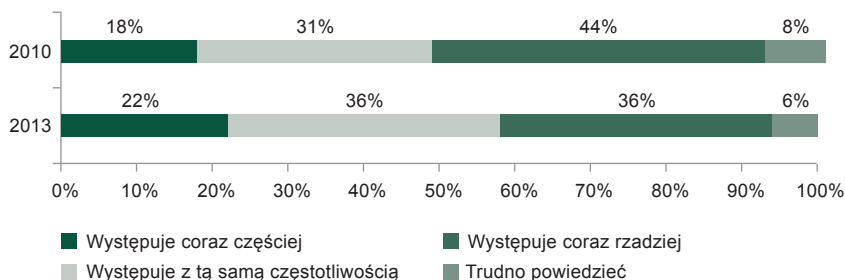
3.1. Społeczne postrzeganie problemu krzywdzenia dzieci

W badaniu zrealizowanym w 2013 roku wykazano tendencję do coraz mniej pozytywnej oceny zmian zachodzących w ostatnich 10 latach w odniesieniu do stosowania kar fizycznych wobec dzieci (wykres 1). Odsetek osób będących zdania, że problem kar cielesnych nasilił się, wzrósł o 4 punkty

procentowe (z 18 do 22%), a tych, którzy uważają, że częstotliwość występowania tego rodzaju metod wychowawczych nie uległa zmianie o 5 punktów procentowych (z 31 do 36%). Analogicznie zmniejszył się odsetek osób twierdzących, że ten rodzaj kar stosowany jest coraz rzadziej (z 44 do 36%).

Wykres 1. Ocena dynamiki problemu stosowania kar fizycznych w 2010 oraz w 2013 roku, N=1000

Q1: Jak ocenia Pan(i) zmiany zachodzące w ostatnich 10 latach w odniesieniu do następujących zachowań rodziców wobec dzieci?

Źródło: Opracowanie własne.

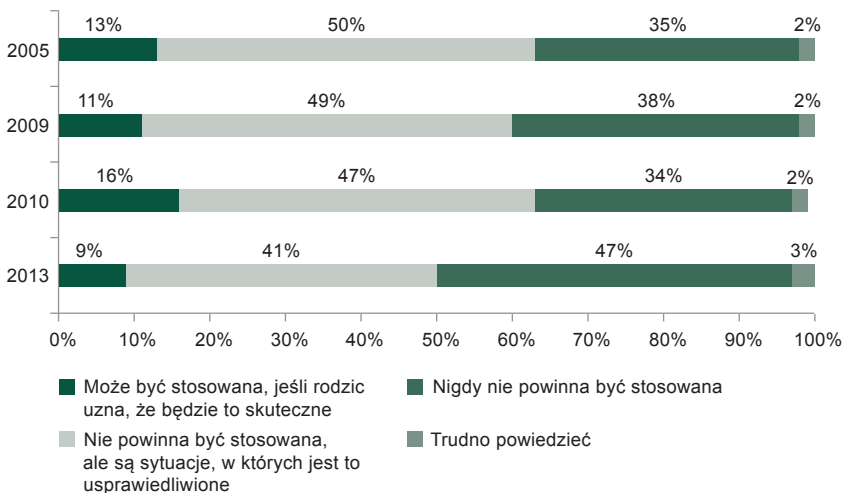
Opinie respondentów na temat dopuszczalności karania fizycznego dzieci są podzielone. Chociaż widoczny jest wzrost odsetka osób wyrażających dezaprobatę wobec tego rodzaju metod wychowawczych (z 35% w 2005 do 47% w 2013 roku), to nadal połowa respondentów akceptuje karanie fizyczne – 41% uważa, że są sytuacje, w których stosowanie kar fizycznych jest usprawiedliwione, a 9%, że karanie fizyczne może być stosowane, jeśli będzie skuteczne (wykres 2). Od 2005 roku można zauważyć powolny spadek zdecydowanych zwolenników karania cielesnego (z 13% w 2005 do 9% w 2013 roku), z wyjątkiem roku 2010, kiedy nastąpił chwilowy wzrost liczby osób o takich poglądach. Mogło

to być skutkiem wprowadzenia w sierpniu 2010 roku w Polsce zakazu prawnego karania fizycznego i towarzyszącej temu wydarzeniu debaty publicznej. Zwolennikami karania są nieco częściej osoby posiadające dzieci (10%) niż osoby bezdzietne (8%). Jego przeciwnicy to natomiast częściej osoby młodsze – w grupie 18-29-latków taki pogląd reprezentuje 57% respondentów.

Mimo zmniejszenia się odsetka osób akceptujących karanie fizyczne dzieci, badanie zrealizowane na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka w 2013 roku (Jarosz, 2013) pokazuje, że nadal prawie co trzecia osoba (29%) wierzy w jego skuteczność. Co więcej, odsetek respondentów prezentujących ten pogląd wzrasta.

Wykres 2. Przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych wobec dzieci w 2005, 2009, 2010 oraz 2013 roku, N=1000

Q2. Czy Pana/Pani zdaniem bicie dziecka „za karę” jest metodą wychowawczą, która:

Źródło: Opracowanie własne.

Respondenci zostali zapytani, czy uważają za słuszny prawny zakaz karania cielesnego dzieci. Badanie pokazało rosnące poparcie dla tego rozwiązania – opowiedziało się za nim 60% respondentów, podczas gdy trzy lata wcześniej (w 2010 roku) odsetek osób reprezentujących taki pogląd był

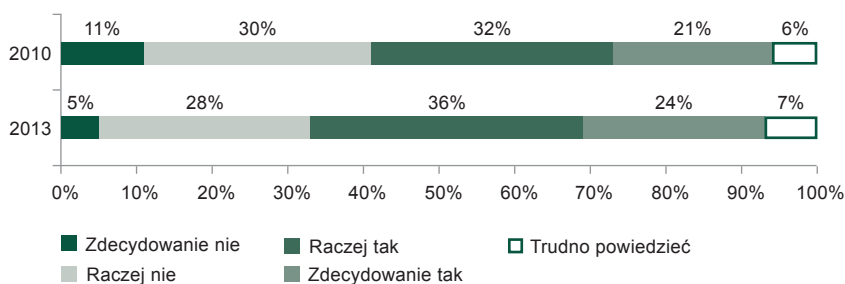
o 7 punktów procentowych mniejszy (wykres 3). Aprobata dla zakazu bicia dzieci istotnie częściej wyrażają kobiety niż mężczyźni (65 vs 55%). Odsetek osób popierających zakaz jest istotnie wyższy wśród młodszych osób, 78% – w grupie 15-17-latków oraz 69% w grupie 18-29-latków.

Zmiana w stosunku Polaków do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych widoczna jest także w przypadku radykalnych przeciwników takich regulacji – w 2010 roku należał do nich co 9 respondent (11%), natomiast w 2013 roku prawnemu zakazowi bicia dzieci zdecydowanie sprzeciwia się co 20 badany (5%). Prawnego zakazu wykorzystywania kar cielesnych nieco częściej nie aprobują rodzice niż osoby bezdzietne (35 vs 29%). Co ciekawe, według badania realizowanego

na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka w 2013 roku (Jarosz, 2013) tylko 45% dorosłych Polaków uważa, że wprowadzenie całkowitego zakazu bicia dzieci jest słuszne i może przynieść pozytywne skutki. Warto przywołać w tym miejscu wyniki tego samego badania, w którym wykazano, że ponad co trzeci Polak (35%) nie jest świadomy wprowadzonego w 2010 roku prawnego zakazu wykorzystywania kar cielesnych w wychowywaniu dzieci (Jarosz, 2013).

Wykres 3. Stosunek do prawnego zakazania stosowania kar fizycznych w 2010 oraz 2013 roku, N=1000

Q3. Czy Pana/Pani zdaniem stosowanie kar fizycznych przez rodziców powinno być prawnie zakazane?

Źródło: Opracowanie własne.

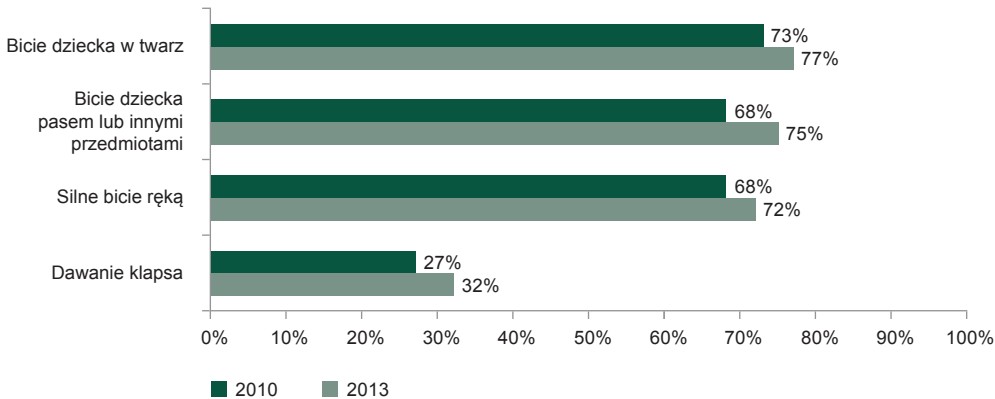
W porównaniu do 2010 roku możemy zaobserwować wzrost odsetka zwolenników prawnego zakazu wszystkich badanych form karania fizycznego (wykres 4). Zdecydowana większość badanych opowiada się za prawnym zakazem bicia dziecka w twarz (77%), bicia dziecka pasem lub innym przedmiotem (75%) oraz silnego bicia dziecka ręką (72%). Częściej zwolenniczkami zakazu prawnego tego rodzaju kar fizycznych są kobiety. Inaczej prezentuje się stosunek respondentów

do zakazu dawania dzieciom klapsów. Niespełna co trzecia osoba (32%) przychyliła się do prawnego zakazu wymierzania tego rodzaju kar. Należy zauważyć, że Polacy popierają chętniej zakaz tych kar fizycznych, które stosują rzadziej (tabela 2).

Co ciekawe na opinie na temat karcenia klapsami nie wpływa płeć ani wiek respondentów. Brak zależności między płcią a stosunkiem do dawania klapsa potwierdzają także wyniki innych badań CBOS (CBOS, 2012).

Wykres 4. Przeciwnicy stosowania poszczególnych kar fizycznych w 2010 oraz 2013 roku, N=1000

Q4. Czy Pana/Pani zdaniem następujące kary fizyczne stosowane przez rodziców wobec własnych dzieci powinny być zakazane przez prawo?

Źródło: Opracowanie własne.

3. 2. Stosowanie kar fizycznych

Respondenci zostali zapytani o to, jakie kary zdarzyło im się stosować w stosunku do swoich dzieci i jak często miało to miejsce. Dane zostały przeanalizowane ze szczególnym uwzględnieniem czynów mających miejsce więcej niż jednokrotnie. Najwięcej, bo 71% badanych przyznało, że odzywali się do swoich dzieci podniesionym głosem, z czego połowa z nich robiła to wielokrotnie (35%). Do popularnych metod wychowawczych stosowanych przez większość respondentów należało również karcenie klapsami – 38% kilkakrotnie wymierzyło dziecku ten rodzaj kary, a co piąta osoba (21%) robiła to wielokrotnie, przy czym częściej były to kobiety niż mężczyźni (25 vs 17%). Warto zauważyć, że klaps jest najczęściej stosowaną przez rodziców w stosunku do dzieci formą przemocy fizycznej. Inne kary wymierzane dosyć regularnie przez większość rodziców to różnego rodzaju ograniczenia – takie jak zakaz korzystania ze sprzętów (53%) czy zakaz spotykania się (49%). Ponadto, ponad co czwarty respondent (27%) stosował

wobec swojego dziecka inne kary, które nie zostały wymienione w kwestionariuszu.

Do stosowania surowszych kar respondenci przyznają się rzadziej – 14% rodziców uderzyło dziecko ręką kilkakrotnie, a 5% stosowało ten rodzaj kary wielokrotnie. Warto podkreślić, że silne bicie ręką to druga co do częstości stosowania przez respondentów kara cielesna. Inne surowe kary, które wykorzystują rodzice to bicie pasem i bicie w twarz. Przynajmniej kilkakrotnie zbiło swoje dziecko pasem 8% respondentów, a 2% spoliczkowało. Co szósty rodzic (17%) przynajmniej raz wymierzył swojemu dziecku surową karę w postaci spoliczkowania, bicia pasem lub silnego bicia w twarz.

Przemoc psychiczna w postaci częstego krytykowania stosowana jest przez ponad co piątego rodzica (22%) – 18% przyznało się do krytykowania swoich dzieci przynajmniej kilka razy, a 4% stosowało tego rodzaju przemoc psychiczną wielokrotnie. Czternaści procent badanych twierdzi, że kilka razy zdarzyło im się za karę wyzywać swoje

dziecko, natomiast 5% rodziców wielokrotnie poniżało je w ten sposób.

W porównaniu z wynikami badań z 2010 roku największy spadek nastąpił w grupie rodziców deklarujących przynajmniej kilkakrotne wymierzanie kar fizycznych, takie jak bicie dziecka ręką (z 30 do 19%) i karcenie dziecka klapssem (z 67 do

59%). Rzadziej też pojawiało się częste krytykowanie (z 32 do 22%) oraz odzywianie się do dziecka podniesionym głosem (z 77 do 71%). Wzrósł natomiast odsetek respondentów stosujących wobec dzieci kary, takie jak zakaz korzystania ze sprzętów (z 48 do 53%) oraz zakaz spotykania się z rówieśnikami (z 43 do 49%).

Tabela 2. Stosowanie różnych form karania w 2010 oraz 2013 roku, N=614

Q6b. Czy w wychowaniu swojego/ich dziecka/ci zdarzyło się Panu/Pani stosować takie kary, jak...

	2010			2013		
	raz	kilka razy	wiele razy	raz	kilka razy	wiele razy
Odzywianie się podniesionym głosem	4%	44%	33%	4%	36%	35%
Karcenie klapssem	5%	41%	26%	6%	38%	21%
Zakaz korzystania ze sprzętów	4%	27%	21%	2%	24%	29%
Zakaz spotykania się	4%	27%	16%	3%	25%	24%
Częste krytykowanie	6%	25%	7%	4%	18%	4%
Bicie dziecka ręką	7%	22%	8%	5%	14%	5%
Wyzywanie dziecka	3%	14%	2%	5%	9%	3%
Bicie dziecka pasem	6%	8%	2%	3%	7%	1%
Uderzenie w twarz	3%	1%	1%	2%	1%	1%
Inne kary	2%	17%	11%	3%	13%	14%

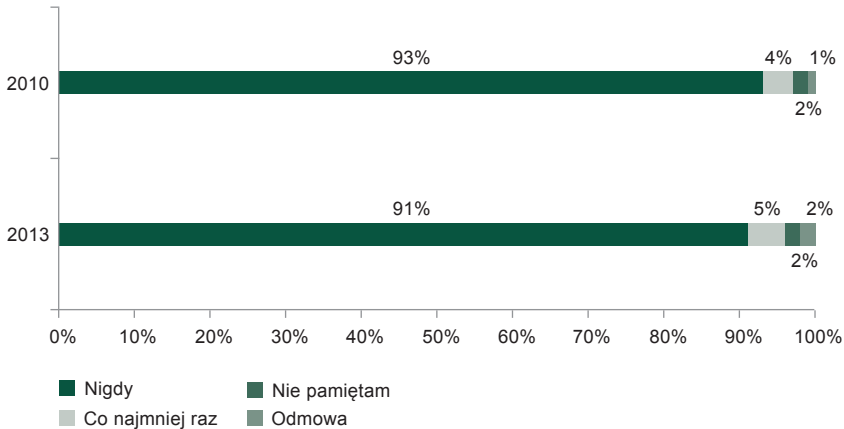
Źródło: Opracowanie własne.

Podobnie jak w 2010 roku niewielu badanych rodziców przyznało, że uderzyło swoje dziecko tak, że powstały ślady na jego ciele – 2% respondentów twierdzi, że do takiej sytuacji doszło raz, również 2% że kilka razy, a 1% wielokrotnie. Ponadto 4% respondentów uniknęło odpowiedzi na pytanie, odmawiając lub twierdząc, że nie pamiętają, czy doszło do takiej sytuacji, co wpływa na niedoszacowanie sprawców. Przyglądając się wynikom obu pytań trzeba mieć na uwadze,

że rodzice niechętnie ujawniają tego rodzaju doświadczenia. Może to być związane z poczuciem wstydu, strachu przed oceną społeczną (Wójcik, 2012). Ten wynik można odnieść do pytania zadanego w badaniu CBOS (CBOS, 2012), dotyczącego doświadczenia przez dziecko „porządnego lania”. Wtedy to ponad co ósmy rodzic (12%) przyznał, że taka sytuacja miała miejsca, a co siódmy (14%) nie umiał sobie przypomnieć, czy zastosował wobec swojego dziecka taką praktykę (CBOS, 2012).

Wykres 5. Ślady na ciele jako skutek stosowania kar fizycznych w 2010 oraz 2013 roku, N=614

Q7. Czy kiedykolwiek zdarzyło się, że uderzył(a) Pan(i) swoje dziecko tak, że powstały ślady (sińce, zadrapania) na jego ciele?

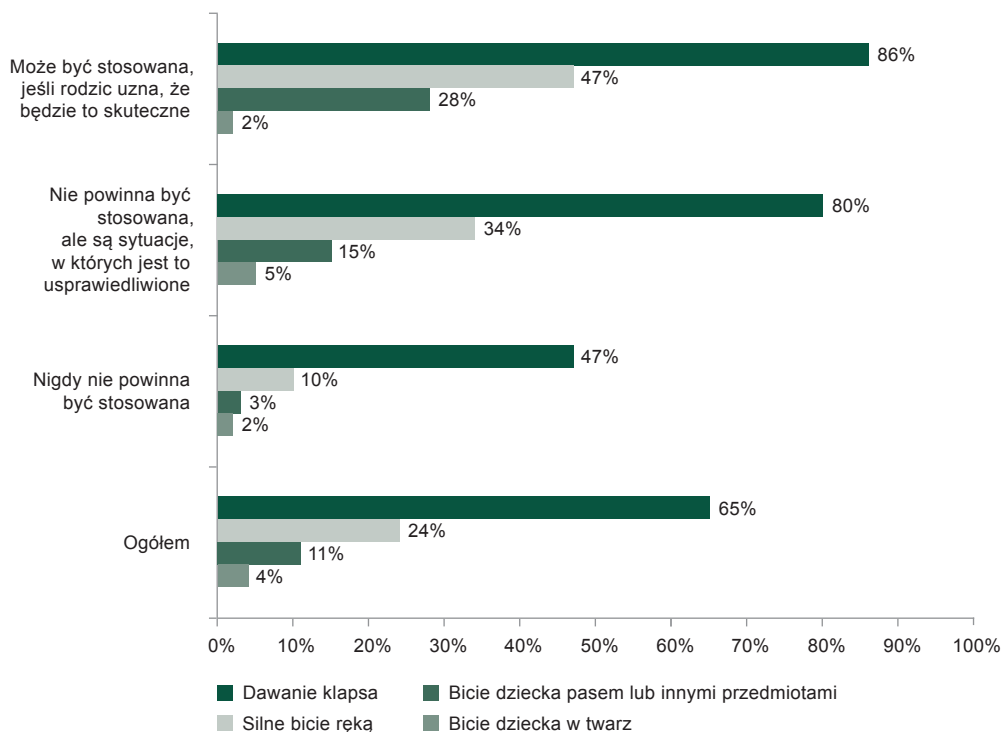
Źródło: Opracowanie własne.

3.3. Opinie na temat kar fizycznych a krzywdzenie

Aprobata dla kar cielesnych w dużej mierze przekłada się na postępowanie (wykres 6) – 86% zwolenników tego rodzaju zachowań karci swoje dzieci klapssem, prawie połowa (47%) przyznaje się do bicia dzieci ręką, a 28% do bicia pasem. Spośród osób, które dopuszczają stosowanie przemocy fizycznej w stosunku do dzieci w określonych sytuacjach, 80% karci dzieci klapssem, ponad co trzeci (34%) bije je ręką, a 15% pasem. Rodzice wyrażający dezaprobatę w stosunku do wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu dzieci, robią to w dużo mniejszym stopniu niż pozostali,

jednak, co ciekawe, nadal prawie połowa z nich (47%) przyznaje się do karcenia dzieci klapssem, a co 10 badany do silnego bicia ręką. Są wśród nich również osoby, którym zdarzyło się ukarać dziecko bijąc je pasem lub innym przedmiotem, a także bijąc je w twarz. Te wyniki pokazują pewien rozdźwięk między postawami wobec kar cielesnych a stosowaniem przemocy w stosunku do dzieci. Mogą one świadczyć o nieintencjonalnym działaniu rodziców spowodowanym emocjami, z którymi nie potrafią sobie poradzić (FDN, 2008).

Wykres 6. Odsetek osób stosujących kary fizyczne wśród osób, które zgodziły się z poniższymi stwierdzeniami, N=614

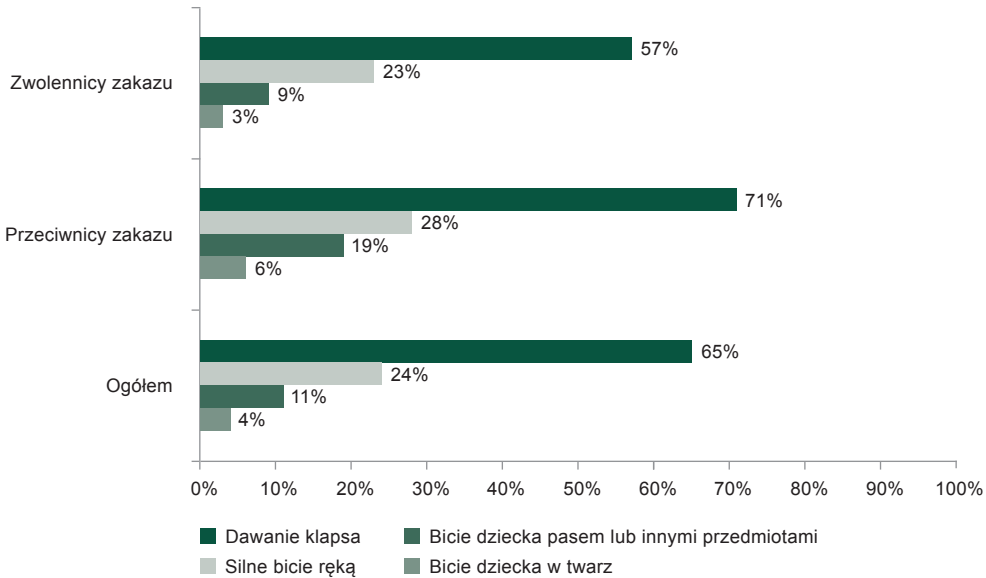

Źródło: Opracowanie własne.

Analogiczną zależność można zaobserwować w przypadku stosunku do prawnego zakazu kar fizycznych a ich stosowaniem wykres 7). Wymierzanie kar fizycznych deklaruje większy odsetek przeciwników prawnych regulacji – większość z nich (71%) przyznaje się do karcenia dziecka klapsami, 28% do silnego bicia ręką, 19% do bicia dziecka pasem lub innym przedmiotem, a 6% do bicia dziecka w twarz. Szczególnie duże różnice można zaobserwować w przypadku bicia dziecka

pasem lub innym przedmiotem, gdzie dwa razy więcej przeciwników zakazu stosuje taką metodę wychowawczą (19 vs 9%). Również odsetek rodziców karcących dzieci klapsami (71 vs 57%) jest zauważalnie większy wśród przeciwników zakazu stosowania tego rodzaju karcenia. Co ciekawe, w przypadku silnego bicia ręką, można zauważyć brak istotnych statystycznie różnic między zwolennikami a przeciwnikami jego prawnego zakazu (23 vs 28%).

Wykres 7. Stosowanie kar fizycznych przez przeciwników i zwolenników poszczególnych kar fizycznych, N=614

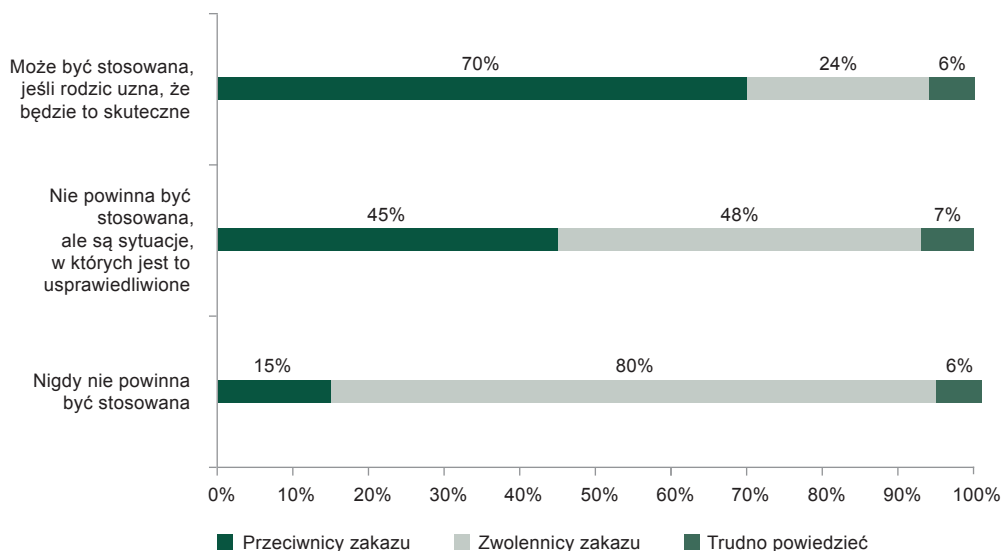
Źródło: Opracowanie własne.

3. 4. Postawy względem stosowania kar fizycznych a stosunek do prawnego zakazu ich stosowania

Badanie umożliwiło określenie postaw względem zakazu prawnego wykorzystywania karania cielesnego w wychowaniu dzieci wśród skrajnych i umiarkowanych zwolenników oraz przeciwników stosowania takich kar. W analizach wykazano dodatnią zależność między akceptacją dla przemocy fizycznej a prawnym przyzwoleniem na jej stosowanie. Zdecydowana większość (80%) przeciwników stosowania kar fizycznych popiera prawny zakaz ich stosowania, a 15% osób wyrażających dezaprobatę wobec kar fizycznych jest

zdania, że ta kwestia nie powinna być uregulowana prawnie. Wśród osób akceptujących karanie fizyczne dzieci większość (70%) opowiada się przeciwko jego prawnemu zakazowi, jednak prawie co czwarta osoba (24%) uważa, że kar cielesnych powinno zabraniać prawo, co wskazuje na pewną niekonsekwencję. Z kolei w grupie osób, które dopuszczają bicie dzieci w określonych sytuacjach, zdania są podzielone – 48% opowiedziało się za prawnym zakazem stosowania kar fizycznych, a 45% przeciwko niemu.

Wykres 8. Stosunek do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych a opinie na temat metod wychowawczych, N=614

Źródło: Opracowanie własne.

Gdy przyjrzymy się przeciwnikom bicia dzieci pod kątem opinii na temat prawnego zakazu stosowania poszczególnych kar cielesnych, możemy zauważyć, że to stanowisko jest szczególnie silne w przypadku surowych kar fizycznych, takich jak silne bicie ręką (76% zwolenników zakazu prawnego), bicie w twarz (78%) czy bicie pasem lub innym przedmiotem (76%). Natomiast z zakazem karcenia kłapsem zgadza się tylko 39% przeciwników cielesnego karcenia dzieci.

Mimo że 70% badanych akceptujących fizyczne karanie dzieci uznało, że sprzeciwia się prawnemu zakazowi ich stosowania (wykres 8), to większość respondentów prezentujących tego rodzaju postawę jest przeciwnikami jedynie prawnego zakazu karcenia kłapsem. Natomiast w przypadku pozostałych kar cielesnych opór w stosunku do regulacji prawnych nie jest tak silny.

Osoby, które dopuszczają sytuacje usprawiedliwiające takie zachowania, nie różnią się w swoich poglądach na temat zakazu prawnego poszczególnych kar fizycznych od zwolenników ich stosowania. Wyjątkiem jest silne bicie ręką, którego prawnemu zakazowi sprzeciwia się większy odsetek osób akceptujących kary fizyczne niż osób dopuszczających je tylko w określonych sytuacjach (35 vs 25%).

Stosunek do prawnego zakazu karcenia kłapsem najbardziej różnicuje zwolenników i przeciwników stosowania kar cielesnych. Największy odsetek zwolenników prawnego zakazu karcenia kłapsem znajduje się w grupie osób nieakceptujących stosowania takich metod wychowawczych (39%). Niezależnie od stosunku do stosowania kar fizycznych w wychowaniu dzieci, większość respondentów popiera zakaz silnego bicia dziecka ręką, bicia dziecka w twarz oraz bicia dziecka pasem lub innym przedmiotem.

Tabela 3. Stosunek do prawnego zakazu stosowania poszczególnych kar fizycznych a opinie na temat metod wychowawczych, N=614

	Dawanie klapsa	Silne bicie ręką	Bicie dziecka w twarz	Bicie dziecka pasem lub innymi przedmiotami
Może być stosowane, jeśli rodzic uzna, że będzie to skuteczne				
przeciwnicy zakazu	74%	35%	21%	22%
zwolennicy zakazu	25%	61%	79%	74%
trudno powiedzieć	1%	5%	1%	4%
Nie powinno być stosowane, ale są sytuacje, w których jest to usprawiedliwione				
przeciwnicy zakazu	73%	25%	20%	20%
zwolennicy zakazu	25%	72%	77%	76%
trudno powiedzieć	3%	3%	3%	4%
Nigdy nie powinno być stosowane				
przeciwnicy zakazu	55%	21%	20%	21%
zwolennicy zakazu	39%	76%	78%	76%
trudno powiedzieć	6%	3%	3%	3%

Źródło: Opracowanie własne.

4. Wnioski

W przeprowadzonych na zlecenie Fundacji Dzieci Niczyje badaniach stwierdzono, że Polacy coraz częściej dostrzegają problem stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci. Równocześnie zmniejsza się odsetek osób stosujących najpopularniejsze w Polsce kary cielesne, czyli dawanie dziecku klapsa oraz silne bicie ręką. Prawdopodobnie jest to skutkiem wprowadzonego w 2010 roku prawnego zakazu stosowania kar fizycznych, towarzyszącemu mu dyskursowi w mediach oraz realizowanym kampaniom społecznym zwiększającym świadomość Polaków na temat szkodliwości tego rodzaju metod wychowawczych. Odsetek rodziców, którzy przyznali, że w rezultacie wymierzonej przez nich kary u dziecka powstały ślady na ciele, utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie, należy jednak liczyć się z jego niedoszacowaniem spowodowanym niechęcią do ujawniania tego typu zachowań.

Mimo spadku odsetka rodziców stosujących karcenie klapsiem, nadal większość badanych wykorzystuje taką metodą wychowawczą. Aprobata dla niej potwierdzają również badania przeprowadzone na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka (Jarosz, 2013), według których większość Polaków zgodziło się ze stwierdzeniem, że są takie sytuacje, kiedy trzeba dziecku dać klapsa. Te wnioski można uzupełnić o wyniki badania przeprowadzonego w 2008 roku (Sajkowska, Zmarzlik, 2009), w którym pytano o prawo do interwencji w przypadku stosowania przez osobę spoza rodziny respondenta różnych kar fizycznych w stosunku do swojego dziecka. Okazało się, że badani byli najmniej skłonni interweniować w przypadku wymierzania przez rodzica klapsa.

Chociaż większość Polaków sprzeciwia się surowym karom cielesnym oraz próbuje zakaz wykorzystywania kar fizycznych w wychowywaniu

dzieci, to ich stosunek do karcenia klapssem jest mniej radykalny – tylko niespełna co trzeci respondent uważa, że powinno być ono zabronione. Nawet wśród osób wyrażających dezaprobatę dla kar cielesnych przeważają przeciwnicy prawnego zakazu dawania klapsa. Te wyniki pokazują, że klaps nadal nie jest traktowany przez większość Polaków jako kara fizyczna.

Warto także zaznaczyć, że wśród osób aprobujących karanie cielesne odsetek sprawców jest większy niż wśród przeciwników prawnego zakazu karania cielesnego. Oznacza to, że sprawców kar cielesnych bardziej różnicuje postawa względem stosowania przemocy fizycznej wobec dzieci niż stosunek do prawnego zakazu takiego zachowania.

Bibliografia

- CBOS (2012). *O dopuszczalności stosowania kar cielesnych i prawie chroniącym dzieci przed przemocą*.
- FDN (2008). *Stres. Poradnik dla rodziców małych dzieci*.
- FDN (2009). *The Problem of Child Abuse: Attitudes and Experiences in Seven Countries of Central and Eastern Europe. Comparative report 2005-2009*, Fundacja Dzieci Niczyje. Pobrano z: <http://www.canee.net/files/comparative%20report%202009.pdf>.
- FDN (2010a). *Comparative Report of the Problem Of Child Abuse*, Fundacja Dzieci Niczyje. Pobrano z: http://www.canee.net/files/comparative_report_2010_eng.pdf.
- FDN (2010b). *Jak chronić małe dzieci przed krzywdzeniem*, Izdebska, A., Kornatowska, I., Kosicka, M., Krawczyk, K., Kwaśny, A., Lewandowska, K., Mazurczak, K., Podlewska, J., Szredzińska, R., Trąbińska-Haduch, M. (opr.).
- Jarosz, E. (2013). *Polacy wobec bicia dzieci. Raport z badań*, Rzecznik Praw Dziecka.
- Halemba, K., Izdebska, A. (2009). Kary fizyczne w wychowaniu dzieci – uwarunkowania i konsekwencje. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka* 3(8), 6–31
- Sajkowska, M. (2005). *The Problem of Child Abuse: Attitudes and Experiences in Seven Countries of Central and Eastern Europe. Comparative report*, Fundacja Dzieci Niczyje. Pobrano z: <http://www.canee.net/files/comparative%20report.pdf>.
- Sajkowska, M., Zmarzlik, J. (2009). Bicie dzieci. Postawy i doświadczenia dorosłych Polaków. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 3(28), 87–102.
- Rada Europy (2008). *Zakaz kar cielesnych wobec dzieci. Pytania i odpowiedzi*
- Wójcik, S. (2012). Przemoc fizyczna wobec dzieci. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 2(39) 2012, 7–28.

Attitudes of Poles toward corporal punishment and their parental practice

The article presents the results of the study „The Problem of Child Abuse” on the attitudes of Poles towards corporal punishment, their relation to the legal ban on their use and their parental practice. Despite the increasing percentage of people who do not accept the corporal punishment, still more than half of surveyed Poles believe that the use of these kind of sanctions can be justified. 60% of respondents support the legal ban on corporal punishment. The biggest objection raises severe punishment, such as slapping a child across the face, beating a child with a belt and strong beating by hand. Less than a third of respondents considered that spanking should be prohibited. Analyses indicated a positive relationship between the acceptance of corporal punishment and the legal permission for its use. Approval for corporal punishment to a large extent reflected in practice – most of the supporters of this kind of behavior abuse their child. The most commonly used by the Poles punishment is raising the voice and slapping.

KEYWORDS:

CORPORAL PUNISHMENT, LEGAL BAN ON CORPORAL PUNISHMENT, CHILD-REARING METHODS

CYTOWANIE:

Makaruk, K. (2013). Postawy Polaków wobec kar fizycznych a ich stosowanie w praktyce rodzicielskiej. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(4), 40–53

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne Bez utworów zależnych 3.0 Polska.